

Boekbesprekingen

PRATER A. J. 1981. *Estuary birds of Britain and Ireland*. Poyser, Calton. 440 p. Prijs £ 14.

De stimulerende rol die Engelse ornithologen in West-Europa hebben vervuld en nog steeds vervullen bij het onderzoek van steltlopers is belangrijk geweest en heeft als voorbeeld gediend voor vergelijkbaar onderzoek in andere landen van Europa, niet in de laatste plaats in Nederland.

De aandacht was daarbij in eerste instantie gericht op het onderzoek naar aantallen, verspreiding en trekroutes van honderdduizenden steltlopers die in het zuidelijk deel van de Noordzee doortrekken en/of overwinteren. Later werd dit aangevuld met veel fundamenteel en gedetailleerd ecologisch onderzoek. De resultaten van al dit werk dat vooral in de jaren zeventig diepte en vaart kreeg, vormen inmiddels een indrukwekkende rij van tientallen publicaties van vele auteurs in vaktijdschriften of boeken, zoals het recente boek over steltlopers van Hale (*Waders*) en de oudere klassieke monografieën van Nethersole-Thompson over de Groenpootruiter en de Morinelplevier. Het boek van Tony Prater over de wadvogels van de Britse en Ierse kusten is in die rij een lang tegemoet geziene en belangrijke uitgave.

Ruim 6 jaar na afsluiting van het project zijn hiermee de bewerkte resultaten beschikbaar gekomen van tellingen die in de periode 1969-75 werden gehouden in ongeveer 170 gebieden langs de kust van Groot-Brittannië en Ierland en waaraan in totaal 1000 veldwaarnemers meewerkten.

Deze *Birds of Estuaries Enquiry* was opgezet om de leemte in de kennis over het voorkomen van wadvogels op te vullen en daarmee tevens het hoofd te kunnen bieden aan de vele bedreigingen die zich voor deze gebieden laten gelden. De *British Trust for Ornithology* was in eerste instantie verantwoordelijk voor de organisatie en uitvoering van het project samen met de *Royal Society for the Protection of Birds* en de *Wildfowl Trust*, terwijl de nodige financiële middelen bij de *Nature Conservancy Council* vandaan kwamen.

De eerste 130 pagina's van het boek bevatten een aantal algemene hoofdstukken over: (1) wat is een estuarium?; (2) voedsel生态学 van steltlopers (beide hoofdstukken geschreven door R. J. O'Connor); (3) migratie en verspreiding in West-Europa; (4) bedreiging van de terreinen door de bouw van zoetwaterreservoirs; (5) andere bedreigingen. Als zesde hoofdstuk een uitgebreide verantwoording van de wijze waarop de tellingen zijn uitgevoerd met alle problemen die daaraan zijn verbonden.

Deze algemene hoofdstukken zijn beknopt maar goed en duidelijk geschreven en voorzien van een aantal verhelderende figuren, waarvan ik overigens figuur 2.15 niet heb kunnen vinden. Deze informatie biedt de noodzakelijke onderbouwing en het raamwerk om de 300 bladzijden met cijfermateriaal die volgen op zijn juiste waarde te schatten en niet als losse elementjes te beschouwen zonder duidelijk onderlinge samenhang.

Daarna worden de resultaten van de tellingen op twee manieren gepresenteerd, namelijk per geografisch gebied, waarbij acht hoofdregio's worden onderscheiden en vervolgens per vogelsoort.

In de geografische presentatie van de cijfers worden alle getelde estuaria uitvoerig behandeld met veel gevoel voor belangrijke details. Er is een korte beschrijving van het gebied zelf, vaak met een globaal overzichtskaartje waarop ook de belangrijkste vogelconcentraties bij hoogwater zijn ingetekend. Deze kaartjes dragen echter geen schaal of afstandsindicatie wat ze moeilijk vergelijkbaar maakt. De resultaten van de tellingen worden in overzichtelijke tabellen gepresenteerd met berekeningen over het belang van de aantallen op regionaal, nationaal en internationaal niveau veelal uitgedrukt in percentages.

De internationale toetsing van het belang van een gebied vindt plaats met de 1%-norm. Deze criteria zijn echter door recente tellingen van onder andere Franse en Nederlandse expedities in Mauretanië en Marokko alweer aan een, soms ingrijpende, herziening toe en men dient dan ook de berekende percentages steeds nu maar zeker in de toekomst kritisch te bezien, wanneer ze gebruikt worden om gebieden buiten Groot-Brittannië en Ierland met de hier gepresenteerde informatie te vergelijken. Bij de presentatie van het cijfermateriaal heeft Tony Prater gekozen voor het hoogste maandgemiddelde van de telperiode. Van deze keuze wordt een uitvoerige verantwoording gegeven die zeer aanvaardbaar is al had ik liever gezien dat ook de hoogste en laagste getelde aantallen voor elk gebied waren opgegeven. Nu is er weinig inzicht in de fluctuaties die in gebieden kunnen voorkomen. De bespreking per soort op landelijke basis is net zo uitvoerig met overzichtelijke verspreidingskaartjes van de soort over de getelde estuaria in Groot-Brittannië en Ierland. Voor een aantal soorten worden zelfs vier kaartjes gegeven met de verspreiding per seizoen.

Zonder de tekst te lezen kan uit de kaartjes bij het doorbladeren al veel geleerd worden over de achtergronden van de verspreiding van de verschillende soorten. Verder zijn er veel diagrammen met informatie over de aantalschommelingen binnen één jaar en tussen de jaren onderling. Ook hier weer veel aandacht voor de internationale betekenis van de verschillende estuaria en voor bepaalde soorten ook een discussie over lange termijn-fluctuaties via een index-systeem voor zover het verzamelde cijfermateriaal een dergelijke bewerking toeliet en ouder, betrouwbaar cijfermateriaal beschikbaar was.

Er worden ook verspreidingskaartjes gegeven van soorten als Witgatje, Oeverloper en Bosruiter. Dat vind ik niet zo verstandig want binnen de context van een dergelijk project vertegenwoordigen deze kaartjes een heel andere waarde dan die van een strikt mariene soort als de Kanoetstrandloper.

In een zo omvangrijk boek verwacht men een zekere volledigheid wat betreft de verwerking van de beschikbare informatie, verzameld buiten het directe ka-

der van het project waarover gerapporteerd wordt. De auteur stelt in dit opzicht niet teleur en de literatuurlijst vermeldt ruim 250 publicaties, die zich echter vrijwel geheel beperken tot de situatie in Groot-Brittannië en Ierland. Hierdoor blijft echter veel in de tekst verwerkte informatie over de situatie met betrekking tot aantallen, rui, voedsel生态学 en dergelijke in Denemarken, Duitsland en Nederland en elders in West-Europa en Noord-Afrika, zonder bronvermelding. Dit zal ongetwijfeld weloverwogen zijn gebeurd om het boek niet topzwaar te maken, aangezien de auteur de internationale steltloperliteratuur goed kent, maar helemaal correct vind ik het niet.

Het boek is zeer goed verzorgd uitgegeven met levendige en sfeervolle zwart-wit illustraties en een serie zwart-wit foto's met karakteristieke beelden van steltlopers en estuaria, waarbij enkele onovertroffen klaskiekers van Eric Hosking.

Het is te hopen dat na de recente overzicht-publicaties van de Delta en de Waddenzee, die echter veel minder gedetailleerd zijn, nog eens iemand de moed en de tijd zal krijgen om een even degelijk en volledig boek over de aantallen en verspreiding van steltlopers in Nederland te schrijven. Misschien iets voor een gezamenlijk project van een aantal leden van de recent opgerichte Nederlandse Steltloper Werkgroep na voltooiing van het telproject voor steltlopers in het binneland. Ondertussen kan ik dit boek van Tony Prater van harte aanbevelen.

Gerard C. Boere

SCOTT D. A. 1980. *A preliminary inventory of wetlands of international importance for waterfowl in West Europe and Northwest Africa*. (IWRB Special Publications 2) IWRB, Slimbridge (Glos.). 127 p. Prijs £ 3.

Als resultaat van meer dan tien jaren internationale watervogeltellingen, georganiseerd door het *International Waterfowl Research Bureau*, verscheen in oktober 1980 deze „voorlopige” lijst van waterrijke gebieden (*wetlands*) van internationale betekenis in West-Europa en Noordwest-Afrika. Het doel van dit rapport is, behalve het presenteren van resultaten aan de vele duizenden medewerkers die in de loop der jaren de gegevens verzamelden, het ten behoeve van nationale en lokale overheden opstellen van een lijst van wetlands die — in het kader van de Ramsar-conventie en de EEG-richtlijn (zie ook *Limosa* 55: 43) — bij voorrang beschermd dienen te worden. Het predikaat „voorlopig” is toegevoegd omdat voor een aantal soorten verwacht wordt dat de lijst nog uitbreiding behoeft, en voor vele van de genoemde gebieden de informatie nog verre van volledig is.

In het tweede hoofdstuk worden na een korte bespreking van gebruikte begrippen (wat zijn wetlands, wat zijn watervogels?) de criteria op grond waarvan de lijst is opgesteld, behandeld. De criteria zijn:

- (a) er komt regelmatig 1% (minstens 100 vogels) van de trekbaan of de populatie van een watervogelsoort voor; [cf. *Limosa* 55: 43-44]
- (b) er komen regelmatig meer dan 10 000 eenden, ganzen en zwanen of 10 000 koeten of 20 000 steltlopers voor;

(c) er verblijft regelmatig een redelijk aantal van een bedreigde vogelsoort (soorten waarvan de populatie kleiner is dan 10 000 individuen of 2500 broedpaar).

Van de 124 soorten watervogels waren van 34 soorten geen populatieschattingen mogelijk of geen gegevens per gebied beschikbaar. Veel van deze soorten komen echter wel in belangrijke aantallen in de opgenomen gebieden voor.

Verder worden biogeografische populaties in hun algemeenheid en per soort behandeld, waarna de telgegevens worden besproken. Het grootste deel van dit rapport bestaat uit een opsomming van de gebieden (83 p.). Van elk gebied zijn de volgende gegevens opgenomen: naam, provincie, coördinaten, oppervlakte, status, bedreigingen [zeer onvolledig], biotoop, belangrijke soorten en hun aantallen. Voor zover controleerbaar is de inventarisatie van gebieden redelijk volledig, maar sommige informatie roept vraagtekens op (bijv. IJsselmeer: gedeeltelijk beschermd?). Er zitten nogal wat drukfouten in de tekst en het is jammer dat per land geen kaarten zijn opgenomen waarop de ligging van de gebieden is aangegeven.

RJvdW

DYBBRO T. 1981. *Können wir den Storch in Dänemark retten*. Dansk Ornithologisk Forening, København. 32 p. Prijs Dkr. 30.

In dit rijk geïllustreerde boekje beschrijft Tommy Dybbro (auteur van de Deense broedvogelatlas) in zes hoofdstukjes het wel en vooral wee van de Ooievaar in Denemarken. Ook daar al eeuwen geliefd en beschermd en toch een alarmerende afname van 4000 (vierduizend!) paar rond 1890 tot 25 paar in 1980. In een historisch overzicht vertelt Dybbro van de oudste archeologische vondsten van pas ná de IJzertijd (in tegenstelling tot Blauwe Reiger, Zwarte Ooievaar en Kraanvogel), waarna moeras en bos steeds meer plaats maakten voor open cultuurland. De afname wordt beschreven en als oorzaken worden genoemd biotoopvernietiging, jacht op de trek (bij geruchte in 1980 in Libanon duizenden vogels), klimaatverkoeling in NW-Europa en hoogspanningsleidingen. (Van geringe vogels werd 30% als draadslachtoffer teruggemeld [Nederland: 9%]). Een hoofdoorzaak kan Dybbro niet geven.

In een volgend hoofdstuk staat de situatie in Europa centraal. Overall kommer en kwel. Slechts in Oost-Europa — waar nu 98% leeft! — noteert men hier en daar vooruitgang. In Denemarken verwacht de auteur het uitsterven — bij ongewijzigd beleid — tegen het eind van deze eeuw. Hij beschrijft, wat men er nog tegen onderneemt. Als voorbeeld het dorp Bergenhusen (BRD), waar men alle kabels ondergronds bracht, nesten repareerde en het de luchtmacht verbood laag te vliegen. Duizenden toeristen voor 22 paar op 47 nesten. Toch acht Dybbro behoud en verbetering van biotoop beter dan het met kunst en vliegwerk in stand houden van een niet-levensvatbare populatie. Nog meer nesten verhelpt het verdwijnen evenmin als nog meer wettelijke regelingen. Het geld kan beter worden besteed. Na de situatie in Zwitserland, Frankrijk en Zweden, wordt ook de situatie in Nederland kort

besproken. Overal farms, maar de Denen willen dat voorlopig nog niet. Niet iedereen ziet de zin er van in. Wel verzorgt de Ooievaarderswerkgroep gewonde dieren, (ver)bouwt nesten en onderhandelt over het ondergronds brengen van leidingen. Of deze maatregelen helpen, zal de tijd moeten leren. Als uitsterven onvermijdelijk is, hoe triest ook, dan — vindt de auteur — moet het maar. Dat zal het laatste woord nog wel niet zijn; in Denemarken niet en ook niet in ons land. Vlot geschreven, informatief; ondanks koude rillingen, warm aanbevolen! (Een vertaling door D. A. Jonkers voor Vogelbescherming is in voorbereiding.)

Rinse Wassenaar

HAYMAN P. 1981. *Vogels*. Zomer & Keuning, Ede. 192 p. Prijs f 19,50.

Deze gids behandelt 350 soorten die regelmatig in West- en Noord-Europa voorkomen. Het is een vertaling van *The Mitchell Beazley Birdwatcher's Pocket Guide* (1979) en een belangrijk deel van de afbeeldingen zijn eerder gebruikt voor *Het Vogelboek* (1977). Om een handzaam boekje (19.3 x 9.3 cm) te verkrijgen zijn de tekeningen echter nogal verkleind waardoor de kwaliteit ervan is achteruitgegaan. Afgezien hiervan zijn de tekeningen redelijk tot goed; doordat van veel soorten diverse kleden en houdingen zijn afgebeeld is het een genoegen om het boekje door te bladeren. De soorten zijn gerangschikt naar grootte en onderlinge gelijkenis waardoor een weinig overzichtelijke volgorde is ontstaan. De tekst betreft veld-

kenmerken; voorkomen en biotoop zijn voornamelijk door middel van symbolen gegeven. Het Nederlands in dit boekje laat af en toe te wensen over en kennelijk is geen moeite gedaan om fouten in de Engelse tekst te verbeteren. Het is verder jammer dat soms te ver wordt gegaan in het geven van soortkenmerken (b.v. bij de zangertjes) terwijl door het vermelden van ondersoort en leeftijd nogal eens de indruk wordt gewekt dat deze in het veld te onderscheiden zouden zijn. In de oorspronkelijke uitgave wordt alleen de Taigaboombkruiper (*Certhia familiaris*) behandeld; dit is ondervangen door eenvoudigweg *Treecreeper* te vertalen met „Boombkruiper/Taiga-“ en door te stellen dat de Taigaboombkruiper er net zo uit ziet als de Boombkruiper terwijl zeker één van de afbeeldingen duidelijk betrekking heeft op een Taigaboombkruiper.

Ondanks deze kritiek is dit boekje het aanschaffen waard; men kan er veel uit leren over het herkennen van vogels. De prijs is bovendien redelijk. Als men waarde hecht aan goede afbeeldingen kan men ook overwegen *Het Vogelboek* aan te schaffen (onlangs als paperback in herdruk verschenen; f 37,50), dat echter minder soorten behandelt.

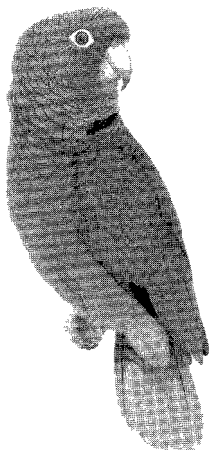
ERO

Corrigendum

Het onderschrift van het kaartje op pagina 64 van de vorige aflevering moet luiden: „Gebieden waar roofvogels zijn geteld in februari 1981”.

Please send me a prospectus for the first important monograph about

Amazon Parrots

28 species and sub-species painted in full colour by Elizabeth Butterworth.

Text and maps by Rosemary Low.

Published by Rodolphe d'Erlanger in collaboration with the Basilisk Press Ltd.

500 copies. £395 now. £525 after publication.

Name _____

Address _____

CLIP

Post to The Basilisk Press Ltd, 32 England's Lane, Hampstead, London NW3 1YB
Telephone 01-722 2142